

SAKRAMENTALNI KARAKTER MINISTERIJALNOG SVEČENIŠTVA

Svećenik je danas u centru mnogih i raznovrsnih ljudskih zapažanja i prosudbi. On je isto tako u centru teološkog promatranja u kojem izbijaju na površinu mnoga pitanja oko njegove biti i njegova poslanja.¹ Dok teolozi postavljaju pitanja o naravi i biti svećenika, i sami se svećenici pitaju o sebi i svom poslanju. »Svećenici moraju danas više nego ikada ispitivati teologiju svećeništva i uzimati u obzir i socijalna polazišta. Svećeništvo nije predmet osvajanja ili izmišljanja. To je dar Krista kojega treba vjerom prihvatiti. To je zajedničko dobro koje Crkva vjerno prenosi od pokoljenja na pokoljenje.«²

Dakle, lik svećenika privlači pažnju, čak možemo reći, više nego ikada prije. Često dobivamo razne odgovore o pitanjima lika, biti i poslanja svećenika, jer su razna polazišta u ocrtavanju toga lika. Draga su nam polazišta koja sa simpatijom i nadom gledaju u taj lik i naglašavaju svećenikovo služenje, svjedočanstvo i proroštvo u čemu neki posebno naglašavaju svećenikovo apostolsko i evanđeosko propovijedanje. U tom smislu možemo često čuti da je svećenik službenik riječi, znak Kristove prisutnosti, predsjedatelj liturgijske zajednice itd. Sve je to svećenik, ali time nismo iscrpli svu njegovu bit, tj. u čemu se sastoji njegovo svećeništvo. Stoga se pitamo: ima li išta u kršćanskom svećeništvu što nadvisuje svećenikovu funkciju, tj. da li gledati svećenika samo u ontološkim ili funkcionalnim kategorijama?

Djelovanje svećenika usko je povezano s njegovom biti, pa moramo postaviti osnovne smjernice našeg polazišta. Drugi vat. sabor jasno govori

¹ Postoji obilna literatura o biti i poslanju prezbitera. Ovdje spominjem samo neka djela. RAMBALDI G., *Natura e missione del Presbiterato nel decreto »Presbyterorum Ordinis«*, n. 2, u *Gregorianum* 50(1961) 239-261; ISTI, *Note sul sacerdozio e sul sacramento dell' Ordine nella Cost. »Lumen gentium«*, u *Gregorianum* 47(1966) 517-541; ISTI, *Sacerdoce du Christ et sacerdoce ministériale dans l' Église. Quelques problèmes de théologie sacerdotale postconciliaire*, u *Sacerdoce et célibat. Etudes historiques et théologiques publiées par J. COPPENS, Gembloux-Louvain 1971, 259-304*; GALOT J., *Teologia del sacerdozio*, Ed. L. E. F., Firenze 1981; ISTI, *L' essenza del sacerdozio ministeriale*, u *Il prete per gli uomini d' oggi*, Ed. a. v. e., 1975, 317-342; ISTI, *Quelques problèmes touchant les ministères*, u *Nouvelle revue théologique* 103(1971) 785-800; ROCCHETTA C., *I sacramenti della fede. Saggio di teologia biblica sui sacramenti quali »meraviglie« della salvezza*, EDB Bologna 1932; DIANICH S., *Il prete: a chi serve?*, Roma 1978; DENIS H., *La théologie du presbytérat de Trente a Vatican II*, u *Les prêtres. Formation ministère et vie*, Les éditions du Cerf 1968, 193-232; CONGAR Y., *Le sacerdoce du Nouveau Testament. Mission et culte*, u *Les prêtres...*, 233-256; LEMAIRE A., *Les ministères aux origines de l' Église*, Ed. du Cerf 1971; ISTI, *I presbiteri alle origini della Chiesa*, u *Il prete...*, 79-97; ISTI, *Les ministères dans l' Église*, Le Centurion 1974; PORTILLO DEL A., *Consacrazione e missione del sacerdote*, Ed. Ares Milano; HODL VON L., *Das priesterliche Amt in der Kirche*, u *Münchener Theologische Zeitschrift* 34(1983) 22-36; FEUILLET A., *Le sacerdoce du Christ et des ses ministères*, Paris 1972; A. DE BOVIA, *Nature et mission du presbytérat*, u *Sacerdoce et célibat...* 187-224; CONGAR Y., *Jalons pour théologie du laïc*, Paris 1953; DURRWELL F. -X., *Le prêtre dans l' Église*, u *Lumen vitae* 1969, 109-144; MASI R., *Per una teologia del presbiterato*; SKUP AUTORA, *Le ministère et les ministères selon le NT*, Ed. Seuil Paris 1974.

² ETSHEGARY R., *Le prêtre en question*, u *Seminarium* 9(1969)6.

ga se u red prezbitera ulazi sakramentom reda (usp. PO 1; 8; LG 28). Svećenik je kršćanin koji je primio sakrament reda u stupnju prezbitera. Odatle moramo poći i gledati što se zbiva s kršćaninom koji je primio sv. red, koji je, tako reći, rukopoložen da ga to upriličuje Kristu svećeniku, Glavi Crkve (usp. PO 2).

Svećeničko je pitanje, dakle, goruće pitanje pokoncilске Crkve. Današnja kriza svećenika ne zaustavlja se na vanjskim obrisima; ona prođire u korijen, u samu bit ministerijalnog svećeništva. Radi se zaista o ozbiljnom problemu. A da bismo riješili taj problem, trebamo tražiti oslonac i identitet ministerijalnog svećeništva, a taj ćemo naći jedino kod Krista i u njegovoj volji, a ne u svijetu koji se mijenja. Zato ne možemo stvoriti današnju sliku svećenika bez modela ministerija koji je Krist ustanovio, a Novi zavjet ocrtao. Posebno moramo naglasiti da je Krist htio saopćiti svoje svećeničko poslanje i da ga je htio prenijeti na apostole, a apostoli na svoje nasljednike.

Pitanja oko biti ministerijalnog svećeništva

U procesu sekularizacije u svijetu mnogi traže opravdanje i za sliku sekulariziranog svećenika koji vrši »funkciju« ili »profesiju« kao što to drugi rade u drugim pozivima. Ipak nećemo riješiti problem svećenika ako promijenimo ideju o svećeniku i njegovoj biti. Problem je samo kako ucijepiti svećenika u novi svijet.³

Današnji je čovjek praktičan, odbacuje spekulaciju i metafiziku, a ostavlja važnost na djelovanje, rad, funkciju, dinamičnost na štetu biti pa po tim principima pristupa i svećeništvu kad odbacuje njegovu ontološko-sakramentalnu dimenziju, a svu važnost pridaje funkciji-dinamici. Drugim riječima, želi sa svećenika dignuti sakramentalnost koju je istaknuo Tridentinski sabor po kojem je svećenik »specijalist« kulta, a to znači da se po tom poimanju svećenička služba sastoji od celebriranja mise i dijeljenja sakramenata, a na poseban način ispovijedi.

Ako promotrimo širinu pitanja o biti ministerijalnog svećeništva, uočiti ćemo da postoje razna mišljenja o poimanju svećeničke biti i službe, od kojih su dva izrazita.

Prvo mišljenje odbacuje pojam sakralnoga prema kojem je svećenik ontološki trajno posvećen preko posebnog karaktera, različita od krštenja, a svrha mu je obnova žrtve križa u euharistijskoj žrtvi i u opraštanju grijeha u sakramentu pokore, što je naučavao Tridentinski sabor. Takvi svode svećeništvo na jednostavnu crkvenu službu koju podjeljuje zajednica, a službenik je se može uvijek odreći. Ta bi služba bila plod povijesne uvjetovanosti te bi po sebi bila promjenljiva. Daleko-

³ BARTOLETTI E., *Il sacerdozio ministeriale nelle fede e nella dottrina. Il sacerdozio ministeriale. Problemi del clero in Italia*, Ed. Studium 1970, 41; MASI R., *Teologia del presbiterato*, 102—106.

sežnost je toga poimanja očita, jer svećenik postaje samo »čovjek za druge«, evangelizator i pobornik ljudskih prava, a tim je isključena njegova kulturalna i posvećujuća dimenzija.

Drugo mišljenje drži ispravnim i opravdanim nauk Tridentinskog sabora o svećeniku, te je taj nauk, po njima, jednostran i nepotpun jer je slika takva svećenika izrasla iz polemike s protestantima. Takvi su rado primili nauk II. vat. sabora koji nije odbacio nauk Tridentinskog sabora nego ga je još upotpunio. Takvi više ističu svećeničko poslanje nego svećeničku kulturalnu službu. To mišljenje u sebi sadrži cjelovitost i hijerarhičnost, tj. sadrži djelotvorni, ali i ontološki plan. Oni kod osobina svećeničke službe daju prvenstvo onim elementima koji to zaslužuju. Oni priznaju nauk Crkve i izlaganja II. vat. sabora kao i Sinode biskupa 1971. godine da sakrament reda proizvodi ontološku posvetu: »Polaganjem ruku priopćava se neuništivi dar Duha Svetoga (usp. 2 Tim 1,6). Tom se zbiljom zaređeni službenik suobličuje i posvećuje Kristu svećeniku i postaje dionikom Kristova poslanja u njegovom dvostrukom obliku, naime u vlasti i službi«. ⁴

Bit Kristova svećeništva

Možemo razumjeti razne poglede koji se tiču ministerijalnog svećeništva u želji da bolje shvatimo potrebe našega vremena, ali nam to ne može biti polazište na kojem gradimo teologiju ministerijalnog svećeništva. U ovom svećeništvu postoji nešto što je apsolutno, što je Krist želio ostaviti svojoj Crkvi. On je želio saopćiti svoje svećeničko poslanje, a ministerijalno svećeništvo će proizlaziti iz njegova svećeništva, koje je definitivni model za sva vremena i za sve socijalne prilike. Istina, ono može postići razne oblike, ali ostaje princip koji se odnosi na svaku prigodu i na svako vrijeme, a temelj ima u Kristovu svećeništvu.

Isus sebe nigdje ne naziva »hiereús mégas hiereús«, niti tako naziva apostole. U Evandjelju i Djelima taj se izraz ne primjenjuje ni na Isusa ni na apostole. Jedino to čini poslanica Hebrejima, koja naziva Isusa »hiereús, mégas hiereús«. Pavao ne upotrebljava termin »hiereús«, a Otkrivenje ga upotrebljava za kršćane (1,6; 5 10; 20,6), a Petar (1 Pt 2,5) upotrebljava riječ »hierâteuma« za kršćane.⁵ Krist nije ustanovio svećeništvo kulta kao što je to bilo kod pogana ili Židova; on je dapače to dokinuo, a ustanovio apostole. Tu se nalazi temeljna osobina teologije kršćanskog svećeništva, kako prezbitera tako i laika.

Završni dokumenat Sinode biskupa 1971. g. naglašava spasenjsko poslanje Riječi od Oca, koje je preneseno na Crkvu, da je ona svećenički

⁴ SINODA BISKUPA 1971, Ministerijalno svećeništvo (odsada MS) I. dio br. 5.

⁵ Usp. RAMBALDI G. Note sul sacerdozio e sul sacramento dell' Ordine nella »Cost. »Lumen gentium«, u Gregorianum 47 (1966) 523; usp. ISTI. Sacerdoce du Christ et sacerdoce ministériale dans l'Église. Quelques problèmes de théologie sacerdotale postconciliaire, u Sacerdoce et célibat. Etudes historiques et théologiques publiées par J. COPPENS, Gembloux-Louvain 1971, 263-276.

narod na temelju apostola: »Svećenička služba Novoga zavjeta, koja je nastavak službe Krista posrednika te je u biti a ne samo stupnjevno različita od zajedničkog svećeništva svih vjernika (usp. LG 10), ovjekovječuje djelo apostola: djelotvornim naviještanjem evanđelja, skupljanjem i vodstvom zajednice, opraštanjem grijeha a naročito euharistijskim slavljem ponazočuje Krista Glavu zajednice, vršenju njegova djela ljudskog otkupljenja i savršene proslave Boga«. ⁶

Naglasak na poslanje utjelovljenje Riječi od velike je pomoći onomu tko želi pravilno postaviti problem svećeništva i njegova porijekla. To posebno naglašava Klement Rimski⁷ i Tertulijan.⁸ Iz njihovim nam se tvrdnja nameće kristocentrična vizija Crkve i njezina života, povezanosti Crkve s Kristom kao izvorom i glavom, koji nastavlja i danas u Crkvi djelovanje misterija spasenja, koji je on nekoć ostvario, a danas ga upri- sutnjuje preko biskupa i svećenika.

Krist je osnovao Crkvu i povjerio ju je apostolima. Njoj je povjerio posebnu spasenjsku misiju u koju je na neki način pohranio to spasenje i učinio ga djelotvornim kroz stoljeća. Crkva i apostoli usko su povezani s Kristovim poslanjem te se ona uvijek priziva na apostole a apostoli na Krista.

Tu trebamo tražiti rješenje problema o porijeklu kršćanskoga ministere- rijalnog svećeništva, jer bez sumnje ono vuče svoje porijeklo od Krista i apostola. Krist ga je ustanovio i predao apostolima, a apostoli su dalje nastavili Kristov nalog slanja i poslanja da rade što je on radio.

Svećenik je osoba koja je posvećena i obdarena konstitutivnim ovla- stima svećeništva. Posveta ne znači samo delegaciju za kult nego i izvje- sno odvojenje, skidanje brige od egzistencijalnih problema, a čini ga spo- sobnim za proročku, kulturalnu i žrtvenu službu koja je vlastita posre- dniku. Tridentinski sabor to naziva »potestatem consecrandi, offerendi et ministrandi Corpus et Sanguinem eius, nec non et peccata dimittendi et retinendi« (DS 1764), a ne samo »officium tantum et nudum mini- sterium praedicandi Evangelium« (DS 1771).

Poslanica *Hebrejima* ocrta lik, poziv i poslanje svećenika koji je »uzet između ljudi, postavlja se na korist ljudima u njihovu odnosu, da prinosi i darove i žrtve za grijeh« (Heb 5,1). Iz gornjeg citata izvodimo definiciju svećenika: *svećenik je čovjek uzet od Boga i posvećen sa za- daćom posredništva*. Sv. Toma posebno naglašava posredništvo: »Officium sacerdotis est esse mediatorem inter Deum et homines, in quantum sci- licet divina populo tradit, unde dicitur sacerdos, quasi sacra dans... et iterum in quantum preces populi Deo offert et pro eorum peccatis Deo aliquo- liter satisfacit«. ⁹

⁶ SINODA BIŠKUPA 1971, MS, I. dio, br. 4.

⁷ KLEMENT RIMSKI, *Ad Corint.* 42, 2, u PG 1, 292: »Apostoli nobis evangelizarunt à Domino Jesu Christo, Jesus Christus a Deo«.

⁸ TERTULIJAN, *De praes. haer.* u PL 2, 61: »Ecclesia ab apostolis, apostoli a Christo, Christus a Deo tradidit«.

⁹ SV. TOMA, *Summa theologiae*, III, q. 22,1.

U današnjem ozračju sekularizacije i desakralizacije možda netko neće prihvatiti gornju definiciju, ali ipak moramo znati da ona dolazi od objave, potvrđena u crkvenoj tradiciji i teologiji.

Možemo se pitati: kako se ti izneseni elementi ostvaruju kod Krista? Tridentinski je sabor na 22. sjednici definirao da je Krist svećenik (DS 1739), a još prije to je učinio koncil u Efezu (DS 261) i kasnije Pio XI. u enciklici *Quas primas*¹⁰, Pio XII. u *Mediator Dei*¹¹ te II. vat. sabor¹² Krist je svećenik, posrednik ne ukoliko je Riječ, nego ukoliko se ta Riječ utjelovila i postala čovjekom. Poslanica Hebrejima daje poseban naglasak čovještvu Krista-svećenika.

U tom smislu piše E. Ruffini: »Svećenička posveta Kristova nije jedan obred, to je utjelovljenje, tj. uvođenje Boga u povijest, prihvaćanje sa strane Božje vremena i prostora kao spasenjskog konteksta. Žrtva koju Krist čini kao vrhovni čin svoje svećeničke djelatnosti nije obred, to je njegova muka i smrt tj. stvarna potvrda da najpotpunije povijesno ostvarenje čovjeka stoji u potpunom darivanju bližnjemu radi ljubavi Božje«. ¹³

Iz tajne se Utjelovljenja izvodi i karakter pravog i vlastitog posvećenja Krista za svećenika, koja ontološki posvećuje uzetu narav u stanju posredništva između Boga i ljudi. Božanstvo se i čovještvo susreću u Kristu, gdje božansko posvećuje čovještvo kako Ivan Damašćanski i lijepo kaže: »Christus unctus est per seipsum; ipse est ungens uti Deus et per suam divinitatem, unctus ut homo; est autem simul consecrator et consecratus, siquidem deitas est unctio humanitatis«. ¹⁴

Svaka funkcija i svaka svećenička Kristova djelatnost bit će čin Utjelovljenja. Krist će tokom svoga zemaljskog života izvršavati ekonomiju utjelovljenja i ostvariti spasenje koje će postati eshatološko, ali u povijesnoj formi.

Krist je svećenik jer je svojom smrću na križu prinio Ocu pravu i savršenu žrtvu.¹⁵ U njegovoj žrtvi susrećemo konstruktivne elemente žrtve: prinos i žrtvovanje sebe za ispaštanje grijeha. On je prinos, žrtva (Ef 5,2), propicijatorna žrtva (Rim 3,24), žrtva za grijeha (2 Kor 5,21). Njegovi su čini izrazito svećenički: prinosi žrtvu, moli, dijeli milost.

¹⁰ PIO XI, Enc. *Quas primas*, u AAS 17(1925) 598; DS 3676.

¹¹ PIO XII, Enc. *Mediator Dei*, od 20. studenoga 1947. u AAS 39(1947) 555; DS 3852.

¹² LG 10; 13a; 13b; 21a; 26c; 28a; 41b; 62; PO 1; 2; 12; 13b; SC 83a.

¹³ RUFFINI E., *Costituzione e missione del sacerdozio ministeriale*, u II prete... 295-296; usp. A DE BOVIS, *Nature et mission du presbytérat*, u *Sacerdoce et célibat*... 198-199.

¹⁴ SV. IVAN DAMAŠĆANSKI, *De fide orthodoxa* 3, u PG 94, 990.

¹⁵ Usp. EFEŠKI SABOR (431. g.), anat. 10- DS 261; TRIDENTINSKI SABOR, *Sessio XXII*, cap. 1, DS 1739; II. VATIKANSKI SABOR, PO 4b; UR 2a; LG 3; 33; IVAN PAVAO II, *Poslanica Dominicæ cenæ*, br. 8, u AAS 72(1980) 128-129.

Isus prenosi svoju vlast na apostole

Krist je htio prenijeti svoje svećeništvo na druge i to je učinio da se njegovo svećeništvo zapaža u vremenu i prostoru. »Isti je Gospodin... postavio neke da budu službenici... po istim apostolima učinio dionicima svoga posvećenja i poslanja njihove nasljednike biskupe« (PO 2b). U Isusu je izvor svake svetosti koja posvećuje bet i djelovanje svećenika.

Isus je za svoga života bio svjestan svoga poslanja koje je primio od Oca da obnovi savez između Boga i ljudi. Tvrдио je da je poslan od Oca i da govori u njegovo ime (Iv 3,34; 5,23; 12,44-50; 14,24; 15,22-24). Izjavio je da je došao na svijet da spasi grešnika (Mk 2,17; Mt 9,13) dapače da je došao tražiti i spasiti ono što je izgubljeno (Lk 9,10).

Ovlasti koje je Krist dao onima koje šalje, kao što je on poslan od Oca (PO 2b), znak je da će oni biti nastavljači njegova poslanja u svijetu. Njima daje vlast opraštanja grijeha (Iv 20,21-23), trostruku vlast: učiteljstva, posvećivanja i upravljanja (Mt 28,19-21), moć posvećivanja euharistije (Lk 22,19; 1 Kor 11,24-25). Taj skup ovlasti ostaje uvijek znak pravog i jedinstvenoga svećeničkog identiteta koji ne podliježe promjenama jer sačinjava konstitutivni dio svećeništva. Svećeništvo koje su primili apostoli ima porijeklo u Kristu svećeniku kao produženje u vremenu i prostoru njegova posvećenja i poslanja.

Novi zavjet nam jasno govori da je Krist želio drugima prenijeti svoje svećeničko poslanje. »Zatim im ponovno reče: 'Mir vama! Kao što je mene poslao Otac, tako i ja šaljem vas'. Poslije tih riječi dahne u njih i reče im: 'Primitite Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, oprosteni su im, kojima zadržite, zadržani su im'» (Iv 20,21-24). Duh Sveti silazi nad apostole snagom uskrsloga Krista da ih učini svojim glasnicima, svojim zamjenicima, prorocima i vođama naroda Božjega, naslovnici Kristova svećeništva koji će s njim i po njemu zauzimati se za opće djelo spasenja. Duh Božji jest Duh koji donosi novost (usp. 2 Kor 3,17; Gal 6,15), preobražava, čisti, posvećuje.

Izgleda da Isus misli na to kad moli za posvećenje svojih: »Posveti ih istinom; tvoja je riječ istina. Kao što ti mene posla u svijet, i ja njih poslah u svijet. Ja sebe samog posvećujem za njih da i oni budu posvećeni istinom« (Iv 17,17-19). Posveta kojom su posvećeni nadvisuje njihove sile i narav i osposobljava ih za vršenje apostolskog poslanja (Iv 14,26; 15,26; 16,5).

Kod Luke čitamo: »I drugim gradovima mora m^e donijeti Radosnu vijest o kraljevstvu Božjem, jer sam za to poslan« (4,43). Tu nalazimo svijest poslanja i svijest obaveze da ispuni zadatak koji je primio. To je cilj njegova dolaska i želja Oca koji ga je poslao. Lukin tekst nalazi potvrdu kod Ivana: »Ja sam se zato rodio i zato došao na svijet da svjedočim za istinu« (Iv 18,37).

Kad analiziramo tektsove, naći ćemo da cilj Isusova poslanja: 1) navještanje istine (Iv 18,37): »Da svjedočim za istinu«; 2) da oslobodi lju-

de grijeha (1 Tim 1 15): »da spasi grešnike (Mt 9,13; Mk 2,17); 3) da obnovi savez između Boga i ljudi (Rim 5,2): »po komu smo i pristupili vjerom k ovoj milosti«.

Svećeničko suopriličenje Kristu sobom povlači specifičnu svrhovitost: navještenje istine, oslobođenje od grijeha i posredništvo između Boga i ljudi.

Iz izloženog možemo zaključiti da svećeništvo u svom opstojanju i u svom djelovanju ima svoje porijeklo u Kristu, u njegovoj pozitivnoj volji da pomoću Krista tokom povijesti spasenja nastavi njegovu svećeničku »zadaću«.

Sakramentalno nasljedstvo

Tridentinski sabor na 23. sjednici (kan. 1-4) govori o »apostolima i njihovim u svećeništvu nasljednicima« (DS 1794), gdje želi naglasiti opstojnost svećeničkog nasljedstva ne kao nešto što bi bilo mehaničko ili baštinjeno nego sakramentalno, podijeljeno »svetim ređenjem koje se podaje riječima i znakovima«, a te riječi i ti znakovi podjeljuju milost (DS 1766).

Budući da je sakrament uvijek vanjski znak koji donosi nutarnju milost, sakramentalnost svetog ređenja, ima u vanjskim znakovima svoje značenje kojima se postizavaju nutarnji efekti. Obred podjele sakramenta reda jest način na koji se postizava susljednost u svećeništvu. U stupnjevanju svetog reda na vrhu je ili u svojoj punini stavljen episkopat kao apostolsko nasljedstvo. Biskupima je, među ostalim, rezervirano »ređenje službenika« (DS 1767; 1777).

Takva rezerviranost nije tridentinsko iznašašće, pogotovo kad znamo da je ređenjem službenika Crkve povezano s polaganjem ruku, što su već činili apostoli (*heironésantes*) »polaganjem ruku« (Dj 14,23). Najstariji ritual svećeničkog ređenja *Traditio apostolica* sv. Hipolita (oko 200. g.) kaže da ređenje obavljaju nasljednici apostola, tj. biskupi a ne prezbiteri.¹⁶ To potvrđuje i sv. Epifanije.¹⁷ Radi toga je papa Inocent III. proglasio ređenja ništavnim onih koji nisu »regulariter ordinati... a visibili et tangibili episcopo« (DS 793), što ima svoj temelj u Dj 14,23 (usp. 2 Kor 8,19) *heirotonein*, a samo polaganje (*heirotonia*, *heirothesia*) jest od najstarijih vremena. To je Crkva potvrdila i u Dekretu za Armence (22. 11. 1439; DS 1326) gdje kaže da ono nije materija sakramenta nego je norma sv. reda, koju su primjenjivali apostoli i oni je prenijeli Crkvi u kojoj se vječno čuva.¹⁸ To nalazimo i na Nicejskom saboru 325. godine

¹⁶ CONGAR Y., *Quelques...*, u *Novuelle revue théologique* 103 (1971) 795; usp. PIALANTI A., *I sacramenti*, Firenze 1957, 539.

¹⁷ SV. EPIFANIJE, *Adv. haer. Panarium* 75, 4-5, u PG 42, 508.

¹⁸ SV. AUGUSTIN, *De Trinitate* 15, 26, 46, u PL 42, 1093.

(DS 127) kao i u Statuta antiqua Orientis (DS 326-327). Tridentinskom saboru (DS 1766), kod Leona XIII¹⁹ Pija XII.²⁰ te II. vat. sobr.²¹ kao i Sinode biskupa 1971. godine.²²

Polaganjem ruku u Crkvi se izražava dvostruka namjena: u užem smislu ono što su radili apostoli, a u širem smislu ono što je u Starom zavjetu značilo polaganje ruku. To je bio čin posvete kojim Bog dolazi u posjed osoba na koje se polažu ruke, a one tim dobivaju ovlasti i sposobnost da vrše određene službe (Br 8,10; 27,15-25).

Na taj se način označava fizički odnos ovisnosti svećeništva o svetom ređenju. U okviru fizičko-instrumentalne uzročnosti- kao što bi to rekli klasični teolozi, ređenje ima zadaću da ređenika poveže s Kristom kao vidljivim i djelotvornim znakom sudjelovanja u posvećenju i poslanju utjelovljenje Riječi. Dakle, u biće stavlja svećeničke uvjete. Jedino ćemo tako biti sigurni u stvarnu sakramentalnu i spasenjsku prisutnost Kristovu preko primljenog misterija koji je netko zakonski primio polaganjem ruku u apostolskom nasljedstvu skupa s određenom molitvom. Kad u Crkvi ne bi postojalo takvo ređenje, Crkva ne bi bila sigurna u svoju vjernost i u vidljivi kontinuitet koji je primila od Krista. Ređenjem se izražava i susljednost apostolske službe što se ostvaruje ustrojstvom nasljedstva kojim treba da apostolsko poslanje ostane do svršetka svijeta, dok na izabrane polaže ruke zazivajući Duha Svetoga.

Ministerijalnim se svećenikom, dakle, postaje jedino posvetom uz uvjet da je prije primio krsnu i potvrdnu posvetu na koju će doći posveta sv. reda. »Prezbiteri se upriličuju Kristu svećeniku« (PO 12a) jedino ako su posvećeni ili, još točnije, prezbiteri »posvećeni pomazanjem Duha Svetoga i od Krista poslani « (PO 12b), kojima se utiskuje duhovni pečat (sfagis) svećeništva, koji se tiče svećeničkog bitka a ne samo njegova djelovanja, koji je trajan, neizbirljiv, neponovljiv (DS 1310 i DS 1609, 1767).

Drugi vat. sabor nije se do temelja pozabavio tim problemom. LG 11a govori za vjernike koji su »određeni za bogoslužje kršćanske vjere po neizbirljivom biljegu krštenja«; LG 21b da posvećenje: »tako utiskuje sveti biljeg da biskupi na odlučan i vidljiv način imaju ulogu samoga

¹⁹ LEON XIII, Ep. Apostolicae curae et caritatis, u ASS 29 (1896/97) 198 sl.

²⁰ PIO XII, Apost. konstitucija, Sacramentum Ordinis, od 30. studenoga 1947, u AAS 40(1948) 5-7; DS 3857-3861.

²¹ II. VATIKANSKI SABOR, LG 21: »Apostole je Krist obdario posebnim izljevom Duha Svetoga... a sami su predali svojim pomoćnicima duhovni dar polaganjem ruku, koji je sve do danas došao u biskupskom posvećenju... Iz prakse Istočne i Zapadne crkve, jasno je da se polaganjem ruku... daje milost Duha Svetoga«; HÖDL VON L., *Das priesterliche Amt in der Kirche*, u Münchener Theologische Zeitschrift, 34(1983) 31 piše: »U polaganju ruku kod ređenja uzvišeni Gospodin sam širi desnicu da svoga slugu učini oruđem svoga djelovanja. On ga snabdijeva svojim Duhom i osposobljava ga za ovu službu Polaganje ruku je stoga konstitutivni elemenat ređenja a nikada tek popratni obred«. To je posebno mislio na E. Schillebeeckx-a i njegovu knjigu *Le ministère dans l'Église*, Cerf, 1981, 75-77.

²² SINODA BISKUPA 1971, MS, I. dio, br. 5. Crkva osuđuje one koji nezakonito prisvajaju pravo da obavljaju euharistijsko otajstvo. Usp. IVAN PAVAO II, Poslanica *Novo incipiente nostro*, br. 10, u AAS 71(1979) 411-415. To mogu činiti samo oni koji su ređeni, rukopoloženi.

Krista«; PO 2c ponavlja bitno isto za prezbitere: »kojim se prezbiteri pomazanjem Duha Svetoga obilježuju posebnim biljegom i tako se upriličuju Kristu svećeniku da mogu djelovati u ime Krista koji je Glava Crkve« (usp. LG 10), dok ga je Tridentinski sabor svečano proglasio (DS 1609; 1767-1769; 1774; 1776), a Pio XI. preuzeo.²³

Prema nauci učiteljstva Crkve i prema općoj nauci katoličke teologije, karakter je djelovanje u dubinu bića i njegovu nutarnju stvarnost. On mu u isto vrijeme daje neizbrisivi pečat, temeljnu posvetu i sposobnost poslanja, vršenja svećeničke službe, a sv. Toma će reći da je to ontološka posveta i poslanje (deputacija) za božanski kult.²⁴

Karakter, ukoliko suopriličuje i čini sličnim Kristu, stavara ove efekte: 1) izarava na ređenika svećeničke efekte hipostatskog sjedinjenja; 2) upriličuje ređenika Kristu-svećeniku, opečaćuje njegovu svećeničku bit i djelovanje; 3) zadaća mu je spasavanje braće kao sakramentalnog produžetka Kristova svećeničkog poslanja i njegove posvete.

Poslanje za božanski kult stavlja posvećenika u uvjete Kristova svećeništva koje se nastavlja u Crkvi u kojoj je Krist posrednik spasenja i glava mističnog tijela.

U ekonomiji sakramenata milost svetog ređenja poprima vrijednost jedne neotklonjive norme: ono je *conditio-sine-qua-non* svećeništva. Sakramenat reda je norma da netko bude svećenikom i neposredni je razlog koji prezbiteru donosi dostojanstvo i odgovornost ministra Krista-glave za izgradnju posvetu njegova Tijela koje je Crkva.²⁵

Nema sumnje da svećenička posveta ovisi od Boga, što PO 5a naglašava: »Bog... posvećuje prezbitera«, ali Bog djeluje u vremenu služeći se sredstvima kojima on daje značenje, svrhu i efekte koji ne prelaze naravne domete. Bog je sam izvor posvete, ukoliko ona od njega samog silazi, ali ne bez posredstva sakramenta sv. reda.

Prezbiteri sudjeluju u autoritetu Krista-glave kao suradnici biskupa (PO 2c i 12a) i oni su obdareni »trostrukom zadaćom Krista« (usp. PO 4-6), ucijepljeni kao i biskup i s biskupom u istom apostolskom ministereiju »zbog ovog zajedništva u istom svećeništvu« (PO 7a). To aktivno ili pasivno zajedništvo dolazi unutar apostolskog nasljedstva. Svećeništvo i prezbiterat su djelotvorni na liniji apostolske susljednosti, od koje prezbiter prima svećeništvo i u njoj ostvaruje svoj susret s Kristom.

Crkva je sakramenat Krista koji je stvarno prisutan u Crkvi i čiji je on dio, dapače, on joj je glava i temelj. Kršćansko svećeništvo ne sa-

²³ PIO XI, *Enc. Ad catholici sacerdotii*, od 20. prosinca 1935. u *AAS* 28(1936) 15; DS 3755-3756.

²⁴ SV. TOMA, *Summa theol.*, III, q. 63, a. 3.

²⁵ II. VATIKANSKI SABOR, PO 12a: »Sakramentom reda prezbiteri se upriličuju Kristu Svećeniku sa svrhom da, kao službenici glave, podižu i izgrađuju cijelo njegovo Tijelo, što je Crkva«; usp. LG 28a koji naglašava da se svećenička posveta zbiva »sakramentom Reda«. To je nauka Tridentinskog sabora. Usp. DS 1763-1778, a posebno can. 7, DS 1777; usp. PIO XII, *Apost. konstitucija Sacramentum Ordinis*, u *AAS* 40(1948) 5-7.

mo što je ovisno od Kristova svećeništva i ne samo što ima istu funkciju i svrhu nego je isto Kristovo svećeništvo, koje je divno ostvareno u novom povijesnom obliku u narodu Božjem.²⁶

Tko shvaća Crkvu »sakramentom« proslavljenog Krista i daje joj zadatak da vodi cijelo čovječanstvo prema posveti i konačnoj obnovi, taj neće imati poteškoće da pristupi trostruku »zadaću« poučavanja, upravljanja i posvećivanja koje je svećeniku podijeljeno samim ređenjem. To je nadnaravna sposobnost a nije samo vanjska, formalna i pravna nego stvarnost koja dolazi od Krista preko sakramenta reda, čvrsto podiže biti i djelovati subjekta i razlikuje se od milosti.²⁷

Sinoda biskupa 1971. g. kaže: »Trajnost te zbilje kroza saz život [koja utiskuje znak, što je nauk vjere te se u predaji Crkve naziva svećenički biljeg (karakter)]- služi da izrazi činjenicu da je Krist sebi nerazdruživo pridružio Crkvu za spas svijeta te da je sam Crkva posvećena zastalno Kristu kako bi njegovo djelo doseglo puninu. Službenik, čiji život potvrđuje biljeg dara primljenog sakramentom reda, podsjeća Crkvu da je Božji dar konačan. U kršćanskoj zajednici koja živi Duhom on je, unatoč vlastite slobosti, zalag spasiteljske Kristove nazočnosti.

Takvo se dioništvo u Kristovom svećeništvu ne može izgubiti, pa ni onda kad svećenik zbog crkvenih ili osobnih razloga dobije razrješenje od vršenja svoje službe.«²⁸

Nije moguće svesti svećeništvo na puki vremenski dinamizam ili na samu funkciju za koju je svećenik delegiran. Svećeništvo treba shvatiti u njegovu ontološkom i ujedno funkcionalnom pogledu. Svećenik »reductus ad statum laicalem« može odriješiti umirućega, po čemu vidimo da on ne gubi karakter iako ne vrši službu, a Crkva mu tim priznaje vlast odrješenja za opće dobro. Kad bi prestalo to priznanje, ne bi onda bilo ni karaktera. Ta stvarnost ostajanja karaktera vezana je za opće dobro Crkve koja svećenika smatra ređenim zauvijek.²⁹

Četiri stoljeća poslije Tridentinskog sabora Sinoda biskupa od 1971. g. naglašava kao »istinu vjere« opstojnost neizbrisive stvarnosti: »Polaganjem ruku priopćava se neuništivi dar Duha Svetoga (usp. 2 Tim 1,6). Tom se zbiljom zaređeni službenik suobličuje i posvećuje Kristu svećeniku i postaje dionikom Kristova poslanja u njegovom dvostrukom obliku, naime u vlasti i službi.«³⁰

²⁶ Usp. RUFFINI E., *Costituzione e missione del sacerdozio ministeriale*, u *Il prete...*, 303.

²⁷ Usp. MARRANZINI A., *Il carattere sacramentale del sacerdozio ministeriale*, u *Il prete...*, 362; usp. MARTIMORT A. -G., *La permanenza del sacerdozio cristiano*, u *Il prete...*, 387-405; usp. LE GRAND H., *Carattere indelebile e teologia del ministero*, u *Concilium* 8(1972) 90-101.

²⁸ SINODA BISKUPA 1971, MS, I. dio, br. 5. MARRANZINI A., *Nav. dj.*, 348-349 piše: »Dogma neizbrisivosti svećeničkog karaktera znači da svećenik čuva svoju duhovnu vlast i onda kad nije u milosti, ne gubi sposobnost za funkciju svoga reda, kad prestaje vršiti svoju službu, ne može vlastitom inicijativom prekinuti ređenje na službu Crkve... Kao što vojnik, iako dezertira, ostaje vezan svojoj zakletvi, kao što bračni vez ostaje i poslije eventualne rastave bračnih drugova, tako i svećenik ostaje vezan na službu Crkve vezom koji je sklopio s Bogom i Crkvom.«

²⁹ Usp. MARRANZINI A., *Nav. dj.*, 349.

³⁰ SINODA BISKUPA 1971, MS, I. dio, br. 5; usp. MARRANZINI A., *Nav. dj.*, 306.

Kad tvrdimo da je svećenik određen za božanski kult, onda riječ kult trebamo shvatiti poput sv. Tome: »Božanski se kult sastoji ili u primanju svetih stvari ili u njihovu prinošenju.«³¹ Kršćanski kult nije ništa drugo nego vršenje Kristova svećeništva i sobom povlači hvalu i slavu Božju te posvetu ljudi, što II. vat. sabor naglašava: »S pravom se dakle liturgija smatra kao vršenje Kristove svećeničke službe: u njoj se pomoću vidljivih znakova označuje i, na način pojedinom znaku svojstven, izvršuje čovjekovo posvećenje te tako otajstveno tijelo Isusa Krista, Glava i uvodi, vrši cjelokupno javno bogoslužje« (SC 7).

Ako nastanu nesvakidašnje prilike za jednu kršćansku zajednicu i nema zaređenih svećenika, a budući da je »Crkva prvotni sakrament«, a kako se radi u vjernicima koji su »radikalno svećenici« radi »ekonomije«, zar ne bi bilo valjano euharistijsko slavlje bez zaređenog svećenika?

Sinoda biskupa 1971. g. odgovara: »Jedino je svećenik kadar djelovati 'in persona Christi' kad predsjedava žrtvenoj gozbi i izvršuje tu žrtvu kojom se Božji narod pridružuje Kristovu prinosu (usp. LG 28).«³² Tradicija i Pismo nam kaže da je službenik euharistije svećenik.

Ista je Sinoda odgovorila onima koji zamišljaju svećeništvo jednom funkcijom koja se povjerava na neko vrijeme (ad tempus), koja bi se, po njima, mogla radi crkvenih ili osobnih motiva napustiti. Sinoda naglašava: »Takvo se dioništvo u Kristovom svećeništvu ne može izgubiti, pa ni onda kad svećenik zbog crkvenih ili osobnih razloga dobije razrješenje od vršenja svoje službe.«³³

Ta nauka predstavlja veliki interes u današnjem raspravljanju o ministerijalnom svećeništvu, a posebno o njegovoj trajnosti. To je veoma važno, kad se govori o ministeriju na određeno, ograničeno vrijeme, jer se time pružaju mogućnosti napuštanja svećeničkog ministerija. Zato ima onih koji nastoje identificirati karakter s funkcionalnom sposobnošću, koji ne prave nikakvu razliku između krštenja i potvrde pa naglašavaju da ređenje ne daje nikakvu ontološku konzistenciju, nego samo funkcionalnu specijalizaciju.³⁴

³¹ SV. TOMA, *Summa theol.*, II, q. 63, a. 2 c.

³² SINODA BISKUPA 1971, MS, I. dio, br. 4. Koncilski dokumenti govore da jedino svećenik-služitelj snagom sakramenta reda ima vlast u Kristovoj osobi izvršavati euharistijsku žrtvu i prinositi je u ime kršćanskoga puka. Usp. LG 10; 17; 28; SC 7; CD 15; PO 2 i 3; usp. PAVAO VI., *Okružnica Mysterium fidei*, od 3. rujna 1965, u AAS 57 (1965) 761.

Ovo je predavanje održano 21. lipnja 1983. u Makarskoj a kasnije je SVETI ZBOR ZA NAUK VJERE uputio Poslanicu biskupima katoličke Crkve O nekim pitanjima glede služitelja Euharistije, 6. kolovoza 1983, u AKSA 9. rujnu 1983, br. 36(695) Prilog 1-5 u u kojoj jasno kaže: »Sabor izražava sigurnost vjere po kojoj samo biskupi i prezbiteri imaju vlast izvršavati otajstvo euharistije... Jedino svećenik-služitelj snagom sakramenta reda ima vlast u Kristovoj osobi izvršavati euharistijsku žrtvu i prinositi je u ime svega kršćanskog puka« (str. 1). »Jedino biskupi te prezbiteri koje su oni učinili dionicima svoje službe, imaju vlast u euharistijskom otajstvu obnavljati ono što je Krist učinio na posljednjoj večeri« (br. 4).

³³ SINODA BISKUPA 1971, MS, I. dio, br. 5.

³⁴ Usp. GALOT J., *Le caractere sacerdotale selon le Concile de Trente*, u *Nouvelle revue théologique* 103(1971) 923. Usp. LG 7; 18; 19; 20; CD 1 i 2; PO 2.

Ministerijalno svećeništvo na Tridentinskom saboru

Teško bi bilo iznijeti cijeli nauk Tridentinskog sabora o »svetom redu«,³⁵ koji je sabor definirao na 23. sjednici kao opoziciju protestantskom naučavanju, koje smatra svećeništvo crkvenim pronalaskom, obredom kojim se biraju službenici Božje riječi i sakramenata (usp. DS 1773). Prema njima, u Novom zavjetu ne postoji vidljivo i vanjsko svećeništvo s ovlastima posvećenja i prinašanja žrtve pravoga Tijela i prave Krvi i opraštanja grijeha. Svećeništvo je čista služba propovijedanja Evanđelja, pa kad netko prestane propovijedati Evanđelje, prestaje i biti svećenik (usp. DS 1771). Svetim se redom ne podjeljuje Duh Sveti, zato zaređeni svećenik može ponovno postati laik (usp. DS 1774).

Današnja kriza svećeništva kao da ima nešto zajedničko s gore iznesenim pogledima 16. stoljeća, jer pod drugim vidovima postavlja slična pitanja: ne bi li Crkva mogla rediti svećenike na određeno vrijeme, posebno danas kad se mladi teško odlučuju za obavezu cijeloga života, dok bi osjećali sposobnost za obaveze na određeno vrijeme.³⁶

»Kod analize uzorka... koji su naveli neke svećenike, naglašava Martimort, da napuste vršenje svoga svećeništva i zatim da ga zanijeću, nalazi se više tema koje su omiljele reformatorima... Zbrka između svojstvenog djelovanja svećenika i laika katkada je smanjila u duhu svećenika značenje njihova svećeničkog karaktera prema mjeri u kojoj su otkrivali važnost krštenog karaktera. Svi smo primili povjerljiva priznanja takve vrste koja pokazuju kako treba svećenicima ponoviti... definirati nauk na Tridentinskom saboru.«³⁷

Tridentinski sabor nije iznio cijelu nauku Katoličke crkve o poimanju ministerija kod katolika ni u općenitom smislu niti je razradio nauku onoga vremena. Sabor je stajao na polazištu srednjovjekovne sakramentalne teologije čiju su vrijednost protestanti osporavali. Sabor ustaje i brani nauku protiv nadošlih zabluda naglasivši sakramentalnost svećeništva koje je ustanovio Krist, predao apostolima i njihovim nasljednicima, dao im vlast da posvećuju, prinose i dijele Tijelo i Krv te opraštaju grijeha (DS 1764),³⁸ naglasio je opstojnost hijerarhije (DS 1776). Osam kanona, koji se odnose na sv. red, usmjereni su protiv poimanja koje svodi svećenika samo na propovjednika, glasnika Evanđelja. Kanoni, koji određuju funkciju svećenika, naglašavaju kultualnu i ne nagla-

³⁵ Mogu se pogledati ova djela: BOULARAND E., *Le sacerdoce de la loi nouvelle d'après le décret du Concile de Trente sur le sacrement de l'ordre*, u *Bulletin de la littérature ecclésiastique* 56(1955) 193-228; BECKER K., *Der Priesterliche Dienst II. Wesen und Vollmachten des Priestertums nach dem Lehramt* (Qu. disp. 48), Freiburg 1970; DUVAL A., *Les données dogmatiques du Concile de Trente sur le sacerdoce*, u *Bulletin du comité des études*, nos 38-39, Paris 1962, 448-472; FRANSEN P. F., *Le Concile de Trente et le sacerdoce*, u *Le prêtre. Foi et contestation*, Paris-Gembloux, 1970, 106-142.

³⁶ Usp. MARTIMORT A. G., *La permanenza del sacerdozio cristiano*, u *Il prete...*, 400-401; usp. JEDIN H., *Le sacerdoce selon le concile de Trente*, u *Sacerdoce et célibat...* 111-131.

³⁷ MARTIMORT A. G., *La permanenza del sacerdozio cristiano*, u *Il prete...*, 400. Usp. DURRWELL F. -X., *Le prêtre dans l'Église*, u *Lumen vitae* 1969, 131.

³⁸ To je već prije naglasio IV. lateranski sabor 1215. godine, DS 802.

šavaju ulogu evangelizacije i pouke koja je naglašena u Sv. pismu i staroj Crkvi kao jedna od glavnih zadaća službenikâ Crkve. Naglašena je opstojnost »vidljivog i vanjskog svećeništva u Novom zavjetu ili ovlast posvećivanja i prinašanja pravog tijela i krvi Gospodnje i otpuštanja i zadržavanja grijeha i da stoga ne postoji sama i čista služba propovjedaanja evanđelja« (usp. DS 1771). Sabor je naglasio da se ređenjem podjeljuje »Duh Sveti« i »utiskuje karakter« (DS 1774), koji se »ne može uništiti niti oduzeti« (DS 1767). Stoga svećenik ne može postati laik (DS 1774). Sabor je odbacio tvrdnje da prestaje biti svećenik tko ne propovijeda i naglasio da postoji ministerijalno svećeništvo koje se razlikuje od općeg svećeništva vjernika. Svećenik, iako ne propovijeda Evanđelje, iako ne vrši svoje svećeništvo, ostaje svećenik, biskup ostaje biskup.³⁹ Može ga se svesti na laički stalež, ali ako se obrati, ne treba ga ponovno rediti.⁴⁰

Ovdje vidimo da je katolička nauka o sakramentu sv. reda izražena u pobijanju protestanskih polazišta. Takav princip dozvoljava da jedan dio katoličke nauke više naglasimo a drugi manje. Dapače, u ono vrijeme koncilski su oci iznijeli i branili ono što su smatrali više katoličkim. Kako nauka Tridentinskog sabora polazi od protestantskih nijekanja a ne od pozitivnog nastojanja iznošenja katoličke nauke, ne smijemo se čuditi da su izostali toliki naglasci o svećeništvu koji su tek II. vat. saborom došli u prvi plan. Tako se ništa ne govori o propovijedanju i pastoralnoj ulozi svećenika, o odnosu između papina autoriteta i autoriteta biskupa itd.

Ipak možemo reći da je Tridentinski sabor pretpostavio svećeničku službu kad je istakao da ne postoji »sama i čista služba propovjedaanja. Možda bi se u tom slučaju mogla ublažiti kruta tvrdnja da je Sabor sveo svećeničko poslanje na kulturalnu i sakramentalnu liniju, ako iznesemo da je tridentinski katekizam naglasio dužnost propovjedaanja i uspravljanja. On naglašava da na svećenika »spada dijeljenje sakramenata i obavljanje svetih i božanskih stvari« i da su »propria et praecipua munera« svećenika prinošenje euharistijske žrtve i opraštanje grijeha, tj. glavna je i svojstvena služba svećenika »služba posvećivanja«, a iz te službe proizlaze druge, pa i dužnost propovijedaanja.

»Tridentinska misao, osobito ona koja je došla do izražaja u katekizmu, uključuje globalno poslanje novozavjetnog svećenika, tj. ovlast i službu propovijedaanja, posvećivanja i upravljanja, ali je ono usredotočeno u ovlasti i službi posvećivanja: one su bitne, svojstvene, karakteristične za novozavjetnog svećenika, prema kojima su usmjerene sve ostale ovlasti i službe.«⁴¹

³⁹ Usp. MARTIMORT A. G., Nav. dj., 399.

⁴⁰ Usp. ISTI, Nav. dj., 400.

⁴¹ MERČEP V., U čemu se sastoji bit ministerijalnog svećeništva, Vjesnik Splitsko-makarske nadbiskupije 1983, br. 1, str. 54.

U doktrinalnom poglavlju o sakramentu sv. reda na Tridentinskom saboru se ne spominje svećenikova vlast da propovijeda i da naučava. Kanon tvrdi da svećeništvo nije puka služba i sami ministrij propovijedanja evanđelja te zbog toga odbacuje mišljenje prema kojemu prestaju biti svećenici oni koji ne propovijedaju. Na temelju toga J. Galot zaključuje: »Ne isključuje od svećeništva službu propovijedanja, nego naglašava da se svećeništvo ne sastoji samo od ovog ministrija.«⁴²

Da bi se osudila Luterova nauka koja svodi svćenika na samo propovijedanje, u nacrtu kanona osude se donosi: »Iako se svećenici imaju brinuti da narodu njima povjerenom propovijedaju riječ Božju i osiguraju hranu zdrave i spasonosne nauke«, htjelo se naglasiti da im je i to služba uz primarnu kultualnu službu.⁴³

Sabor nije imao namjeru nabrajati sve svećeničke funkcije niti nam dati doktrinarnu sintezu svećeništva,⁴⁴ niti je htio identificirati svećeništvo sa samim slavljenjem euharistije.⁴⁵

Sabor je htio osuditi nauku koja tvrdi da se prestaje biti svećenikom kad se prestane naviještati evanđelje, pa mu ne možemo predbacivati što nije više i dublje zašao u izlaganje nauke o svećeništvu. Tridentinski sabor je previše rano bio da bi rješavao naše današnje probleme.⁴⁶ Današnje kritike na Tridentinski sabor ne možemo uvažiti, jer je sabor htio odgovoriti na pitanje ondašnjeg trenutka, a teolozima može biti žao što nisu dobili kompletnu nauku o svećeništvu. Važnost je sabora u tome što je definirao doktrinarne elemente u njihovoj vriednosti i time nam pružio glavne temelje nauke o sv. redu, ali je u isto vrijeme zaboravio naglasiti druge svećeničke službe, pa one izgledaju da su prešle u drugi plan ili im se nije podala odgovarajuća važnost.

Ministerijalno svećeništvo na II. vat. saboru

Tridentinski je sabor stavio svećenika u odnos s euharistijom i žrtvom sv. mise, dok je druge poglede zanemario ili stavio u drugi plan.

Međutim, polazna točka II. vat. sabora nije euharistija nego poslanje naroda Božjega, tj. poslanje Crkve gdje je i svećeništvo vjernika prvo u ontološkom (bivstveno) redu, a ministri su unutar ovoga svećeničkog naroda. Stvarnost poslanja bit će polazna točka shvaćanja ministrija u Crkvi za koji kaže Ivan »koga posla i posveti Otac«(Iv 10,36),

⁴² GALOT J., *Teologia del sacerdozio*, L. E. F., Firenze 1981, 132. Usp. ISTI, *Un nuovo volto del prete*, Assisi 1971, 104.

⁴³ CONCILIIUM TRIDENTINUM, *Diariorum, actorum, epistularum, tractatum nova collectio*, Freiburg im Breisgau 1901, VI(1950) 308, 12-14.

⁴⁴ Usp. JEDIN H., *Das Leitbild des Priesters nach dem Tridentinum und dem Vaticanum II*, u *Theologie und Glaube* 60(1970)115. ISTI, *Le concile de Trente a-t-il créé l'image-modèle du prêtre*, u *Sacerdoce et célibat...*, 111-131.

⁴⁵ Usp. BOULARAND E., *Nav. dj.*, 222.

⁴⁶ Usp. FRANSEN P. F., *Le Concile de Trente et le sacerdoce*, u *Le prêtre. Foi et contestation*, Paris-Gembloux 1970, 136-137.

pa će polazište biti kristološko i ekleziološko, koje uključuje cijelo djelo Crkve i predstavlja ministerij svećenika kao služenje narodu Božjemu, a to je služenje od samoga Krista.⁴⁷

Ministerij će biti uvijek u svakom slučaju stvar Crkve, koji se neće moći nikada zamisliti i opisati kao stvarnost koja anticipira ili prelazi Crkvu. Jedino to čini Krist. On saziva Dvanaesticu da ih učini temeljem i stupovima Crkve. To se može smatrati premisom osnutka Crkve u kronološkom redu. Taj saziv već je bio utemeljenje Crkve. Krist je želio Crkvu i u Crkvi ministerije, a ne obratno (usp. PO 2).⁴⁸

II. vat. sabor ne promatra više vidljivost euharistijske žrtve nego vidljivost Crkve kao cjeline, pa zato ne postavlja svoje učenje na Tridentinski sabor, nego svoje polazište postavlja mnogo šire. Prema Tridentinskom saboru, svećenik je primio vlast da slavi euharistiju i da oprašta grijeh. Ako tako postavimo problem, onda iz toga proizlazi da su u istom položaju apostoli, biskupi i svećenici, jer svi imaju vlast slaviti euharistiju i opraštati grijeh.

II. vat. sabor upotrebljava riječ *ministri* a ne svećenici i ne želi fiksirati čas, kad je Krist ustanovio svećenički red niti to naglašava, jer je zadaća usmjerena na *poslanje*. Krist šalje apostole, kao što je i sam poslan, i čini ih dionicima svoga posvećenja i svoga poslanja kao i njihove nasljednike biskupe. Taj *munus*-zadaća prenosi se i na svećenike *subordinato gradu* na taj način, da svećenici sačinjavaju *ordo presbyteratus* te tim postaju suradnici biskupskoga reda za ispunjenje apostolske misije koju im je Krist povjerio (usp. LG 28; PO 2; 7; AG 19; 20).

Ovaj je tekst veoma važan radi dva razloga. Najprije, ne možemo govoriti o uspostavi prezbiterata ako ne uđemo u šire pitanje ograničenosti hijerarhijskog reda, a drugi je razlog što Sabor nije htio točno označiti kad je Krist ustanovio prezbitere, jer se Sabor bojao da tim ne ograniči poslanje svećenika. On je samo želio spojiti ustanovu svećenika s apostolima i biskupima, pa je svećeničkoj misiji dao opću širinu, a suženost joj dolazi od toga što se vrši *subordinato gradu*, tj. u ovisnosti od biskupskoga kolegija (usp. PO 2).⁴⁹

Teologija se II. vat. sabora o prezbiteru ocrtava time što je vjerna svom polazištu, a to je Kristovo poslanje. Isus je Krist, jer je posvećen, i radi toga je poslan. Da cijela Crkva može sudjelovati u misiji svoje Glave, treba da i ljudi budu poslani i posvećeni, a to su apostoli.

Neki su prerogativi apostola neprenosivi, ali se Crkva njihovom smrću nije mogla lišiti misije koju su oni za nju vršili. Njihovi naslje-

⁴⁷ Usp. DURRWELL F. -X., *Le prêtre dans l'Église*, u *Lumen vitae* 1969, 115-116.

⁴⁸ Usp. RUFFINI E., *Costituzione e missione del sacerdozio ministeriale*, u *Il prete...*, 308.

⁴⁹ Naslovnici i ministri nasljedstva apostola su u globalnom smislu biskupi, ali po svom ministeriju su to iprezbiteri, jer su i oni dionici »apostolske službe« i »apostolskog poslanja« (PO 2). »Služba prezbitera... povezana je s biskupima« (PO 7). Usp. CHERARDINI B., *Origine e trasmissione del sacerdozio ministeriale*, u *Il prete...* 276. Međutim, krštenici se ne mogu smatrati apostolima pa ni skupno uzeti. Usp. TRIDENTINSKI SABOR, *Doctrina de sacramento ordinis*, 4, DS 1767.

dnici biskupi i svećenici, njihovi suradnici, nastavljači su djela apostola na službu Crkve in nomine Christi. To je jasna nauka II. vat. sabora u onom što se tiče ustanove hijerarhijskoga ministerija. Iako su dokumenti II. vat. sabora redigirani u izričitom pastoralnom usmjerenju, ipak oni sadržavaju teološku osnovu u svom polazištu (*esse in se*) i misiju (*biti za*) Crkve.

Srce nauke II. vat. sabora o prezbiteratu jest prezbiterat kao sakrament. Tridentinski sabor, a to isto preuzimlje i II. vat. sabor, uči da sakrament prezbiterata darom posebne milosti i kao neizbrisivu stvarnost podjeljuje karakter. Sakrament, milost, karakter: to su zajedničke datosti koje pokazuju sasvim jednostavno da Sabor ne želi »miješnjati« ono što je zajednički temelj, svjedočanstvo poklada vjere. U tom smislu moramo zadržati točne teološke datosti: kad se govori o svećeniku i njegovu ministeriju i životu, treba naglasiti da neće netko biti svećenik zato što to želi ili jer je kršten, nego jer je u *sakramentu* primio dar prezbiterata (PO 1; 8; LG 28). Primat dara Božjega dominira u učenju dvaju sabora, iz čega vidimo da prezbiterat mora biti nešto bitno u Crkvi po čemu će se ono *bitno* razlikovati od općeg svećeništva vjernika, dok unutar ministerijalnog svećeništva, tj. biskupa i prezbitera postoji razlika, ali samo u *stupnju*, tj. biskupi i prezbiteri vrše isto svećeništvo, ali ne na isti način.⁵⁰

Razlika između nauke jednoga i drugoga sabora jest u tome što se II. vat. sabor odvijao u vedrijoj atmosferi, pa i u ekumenskoj, gdje nije trebalo braniti sakramentalnu narav reda. Zato Sabor prikazuje prezbiterat u cjelini sakramentalnosti reda u kojem manje gleda neku moć nad euharistijom a više milost svećeničkog poslanja (PO 2), dok je Tridentinski sabor branio *karakter* protiv protestanata koji su tvrdili da svećeništvo prestaje kad prestane propovijedati.⁵¹

Saborski oci žele iznijeti bitno u sakramentu reda i ne žele iznositi cijelu teologiju sakramentalnog karaktera. Oni kažu da je svećeništvo neponovljivo kao što je neponovljivo krštenje i potvrda, pa će iz toga izići teologija karaktera kod tri sakramenta⁵² pozivajući se na sv. Tomu koji smatra svećenika super-kršćaninom. II. vat. sabor to naziva *posebnim biljegom* (*speciali caractere*) (PO 2; usp. LG 10).⁵³

Treći dio PO 2 donosi srž koncilske nauke o sakramentu prezbiterata. II. vat. sabor nije mogao precizirati specifičnu funkciju svećenika,

⁵⁰ Usp. LG 10; 28; 32; PO 2; SINODA BISKUPA 1971; MS, I. dio, br. 4.

⁵¹ Oci Tridentinskoga sabora htjeli su potvrditi da je Crkva strukturalna zajednica i da ima prave ministre. Usp. LEMAIRE A., *Les ministères dans l'Église, Le Centurion* 1974, 73. Tridentinski sabor upotrebljava riječ *sacerdos* (kan. 1) a *presbyter* (kan. 6 i 7). Ta dvostruka upotreba bit će i kod II. vaticanskog sabora. O problemu propovijedanja svećenika v. MARTIMORT A. G., *La permanenza del sacerdozio cristiano*, u *II prete...*, 392-398.

⁵² II. vaticanski sabor nabraja tri karaktera: krštenja (LG 11), biskupskog posvećenja (LG 21) i ređenja prezbitera (PO 2).

⁵³ »Svećeništvo prezbitera... ipak se podjeljuje onim posebnim sakramentom kojim se prezbiteri pomazanjem Duha Svetoga obilježuju posebnim biljegom i tako se upriličuju Kristu svećeniku da mogu djelovati u ime Krista koji je Glava Crkve« (PO 2; usp. LG 10).

a da ne stavi njegovu službu u povezanost s biskupskim redom »jer je povezana s biskupskim redom« (PO 2). Svećenik koji vrši Kristovu funkciju mora je vršiti u Crkvi, dakle, u organskoj povezanosti s episkopatom. On sudjeluje u autoritetu kojim Krist gradi, posvećuje i upravlja svojom Crkvom, a ne samo da ima vlast nad tijelom Kristovim. On posjeduje i autoritet u Crkvi i to je prva ekleziološka definicija sakramenta prezbitera.

Sabor je nastojao povezati sakrament prezbitera sa sakramentima kršćanske inicijacije (krštenje, potvrda i euharistija). Prezbiterat pretpostavlja krštenje i on ga ne apsorbira. Prezbiter se ne naziva super-kršćaninom nego se naglašava njegova svećenička funkcija za izgradnju tijela Kristova.

Naglasak je stavljen na to da svećenici (prezbiteri) mogu djelovati u ime Krista koji je Glava Crkve (PO 2) i tu stoji specifičnost hijerarhijskog ministrija općenito, a prezbiterijalnog ministrija posebno. »Opće svećeništvo vjernika i ministrijalno ili hijerarhijsko svećeništvo, premda se između sebe razlikuju bitno a ne samo po stupnju, ipak su u međusobnom odnosu: jer jedno i drugo imaju na svoj poseban način dio u Kristovu svećeništvu« (LG 10).

Svećenik nije samo predsjedatelj euharistije u ime Krista nego u cijelom svom svećeničkom poslanju po Kristu daje slavu Bogu Ocu i ljude privlači u božanski život (usp. Po 2). Iz toga proizlazi da on treba biti znak Krista-Glave za svoju Crkvu čime se, možemo reći, sakramentaliziralo gospodstvo Krista nad njegovom Crkvom. Tu je razlika između protestantskog i katoličkog poimanja ministrija i svećeničke naravi. Svećenik vrši Kristov čin koji je primio od Boga u hijerarhijskom zajedništvu s biskupskim redom, za izgradnju Crkve, milošću Duha Svetoga.⁵⁴ Tu je misao prezbiterijalnog ministrija u kojem II. vat. sabor integrira euharistijsku perspektivu Tridentinskog sabora u ekleziološku zajednicu.⁵⁵

Prema Tridentinskom saboru, svećenik je ređen da govori misu, da uprisutnjuje Kristovu žrtvu, žrtvu par excellence, žrtvu križa. On je dakle, ređen za euharistiju. Biti svećenik i govoriti misu, to su dva ekvivalentna izraza, biti ređen samo ad missam.⁵⁶

Ministrijalno je svećeništvo II. vat. sabora kompleksnije, obuhvatnije, a radi se o evangelizaciji, koja se tiče euharistije. Euharistija je izvor i cilj svake evangelizacije,⁵⁷ dapače izvor i vrhunac cijeloga kršćanskog života (usp. LG 11; AG 9; GS 38).

⁵⁴ Usp. DENIS H., *La théologie du presbytérat de Trente a Vatican II*, u *Les prêtres. Formation, ministère et vie*, Les éditions du Cerf 1968, 217.

⁵⁵ II. vatikanski sabor je povezao ređenje i poslanje. Svećenik se redi da vrši zadaću kojom Krist izgrađuje svoju Crkvu i samo ispunjenje misije odgovara cilju za koji je ređen i dat mu dar Duha Svetoga. Usp. MARRANZINI A., *Nav. dj.*, 360.

⁵⁶ Usp. DUVAL A., *Les données dogmatiques du Concile de Trente sur le sacerdoce*, u *Bulletin du comité des études*, Paris 1962, 462-463; DENIS H., *Le ministère et les ministères selon le Nouveau Testament*, Ed. Seuil, Paris 1974, 492.

⁵⁷ Usp. PO 2; 4; 5; SINODA BISKUPA 1971, MS, I. dio, br. 4. Glavni je zadatak prezbitera misterij euharistijske žrtve (usp. PO 13), ali je u kronološkom redu zadaća propovijedanja prva a prinošenje Euharistije vrhunac svećeničkog djelovanja.

Svećenik je službenik evanđelja, njegov navjestitelj pred poganima, službenik ucjepljenja u Crkvu i službenik euharistijskog slavlja. U njemu je sadržana cjelokupna djelatnost Crkve, a po sv. Pavlu, njegova briga je navještaj vjere onima koji nisu primili evanđelje (usp. Rim 15,16). To bismo mogli nazvati drugim tipom svećenika — svećenik evanđelja. Međutim, možemo reći, da se ta dva vida svećenika u sebi poklapaju. Mi ne možemo izabrati jedan ili drugi vid: euharistiju ili poslanje, kult ili apostolat. Sabor nam priziva u pamet da poslanje svećenika kao i poslanje Crkve obuhvaća euharistiju i da euharistija ovjenčava i ispunjava cijelo misijsko djelo.

Prema saborskoj nauci, euharistija je jedan vid evanđeoskog navještaja, a prema Pavlu, propovijedanje poganima jest sama liturgija. K tomu još možemo reći, da je euharistijsko slavlje integralni dio poslanja pa prema tome, svećeništvo ne možemo i ne smijemo u svojoj cjelini odvojiti od apostolata.

Svećenički misterij, dakle, počinje navještajem evanđelja koje sakuplja narod snagom riječi Božje, a vrhunac doživljava u euharistijskoj zajednici. Cjelokupni rad svećenika, pa i njegovo propovijedanje, dobiva snagu od Kristove žrtve. Pojam je žrtve tako poprimio dimenziju cijelog dijela Crkve. Drugim riječima, pojam se žrtve pocrkvenio. Kristova žrtva nije samo sakramentalni čin mise, nego je i svaki prinos ljudi i njihovih duhovnih žrtava koje su postale jedna hostija u Kristovoj žrtvi.

Postati svećenik, prema II. vat. saboru, znači ući u *ordo presbyteratus* ili *ordo presbyterorum*. Narav je prezbiterata prvotno komunitarna, što je lijepo izraženo kod svećeničkog ređenja. Svećenikovo je djelo komunitarno ne samo što izgrađuje jedinstveno tijelo Kristovo nego se ono vrši zajedničkim prezbiteratom. »U dubokoj kristološko-eklezijalnoj perspektivi, kaže C. Rocchetta, novi obred kvalificira službu biskupa živim zakonom Krista, vrhovnog pastira naroda Božjega uz kojega se neprekidnim djelovanjem Duha Svetoga sakuplja i gradi crkvena zajednica. Posebno je bogata sadržajem i biblijskim slikama molitva koja naglašava, između ostaloga, kako je milost biskupskoga služenja dar Duha Svetoga koga je Krist dao apostolima i stavlja izabranika u biskupski kolegij da ispuni misiju vrhovnog svećenika u cilju izgradnje Crkve.«⁵⁸

Novi obred naglašava specifičnu suradnju prezbitera u apostolskoj misiji biskupa. Molitva, poslije nego je evocirala slike iz Staroga zavjeta, kaže kako su se u punini vremena apostolima pridružili »drugi učitelji vjere da im pomognu navješćivati evanđelje cijelom svijetu. Vrhun-

⁵⁸ ROCCHETTA C.. *II sacramento della fede. Saggio di teologia biblica sui sacramenti quali »meraviglie della salvezza« nel tempo della Chiesa*, EDB Bologna 1982, 454-455.

nac je molitve u zazivu Oca, da dade izabranicima dostojanstvo prezbitera i obnovi u njima izljev Duha Svetoga, da mogu vjerno izvršavati svoju službu u onom stupnju svećeništva koji su primili«. ⁵⁹

I kod ređenja đakona naglašava se ekleziološki cilj i služba đakona. ⁶⁰ Sva ta tri stupnja želio je Krist i apostoli, a namijenjena su na službu jedinstvenoga tijela Kristova, a to je Crkva.

»Krist treba ljude za izvršenje svoga djela spasenja i s njima nastavlja, po Duhu koji je prisutan u Crkvi, svoje prosvjetiteljsko i posvećeno djelovanje. To se najjasnije očituje u sakramentima«. ⁶¹

Teologija prezbitera II. vat. sabora polazi od teologije episkopata koja je ocrтана u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen gentium* gdje su naglašene ove njegove zadaće: zadaća poučavanja, posvećivanja i upravljanje, a prezbiter (svećenik) je biskupov pomoćnik. U takvoj postavci nijedna zadaća prezbiterijalnog poslanja nije izostavljena, uz uvjet da svećenik djeluje kao svećenik, tj. kao službenik Krista-Glave za svoje Tijelo — Crkvu.

Ako gledamo kronološki red prezbiterijalnih zadaća koje naglašava LG, onda možemo reći da na prvo mjesto dolazi navještaj Riječi, na drugo sakramentalna funkcija, a na treće mjesto funkcija uprave. Ako gledamo ontološki izvor djelotvornosti milosti, tada sakrament dolazi na prvo mjesto.

Ne smijemo biti jednostrani i nepravedni ni prema Tridentinskom saboru i ograničiti svećeničko djelovanje na samo slavljenje mise i odrešenje od grijeha. Na temelju onoga što smo do sada iznijeli, ne smijemo zaključiti da je svećenik svećenikom na oltaru i u ispovjedaonici daleko od propovjedaonice, jer bi povijest bila protiv nas. ⁶² Svećenici, koji su izlazili iz sjemeništva u 17. stoljeću, bili su svjesni da, kao službenici Kristovi, trebaju propovijedati, biti apostoli, navjestitelji Radosne vijesti, ⁶³ i oni su zaista to i bili i do nas su prenijeli evanđeosku poruku.

Zaključak

Svećeništvo je »nezasluženi«, »milosni dar«, dar Božji, talenat koji je povjeren čovjeku (usp. Mt 25, 14-30), koji treba iskoristiti da donese obilat plod. Ako je svećeništvo dar, onda ono nije osobni beneficij, nego je dar na opću korist, dar koji pridonosi koristi Crkve, Tijela Kristova.

⁵⁹ ISTI, Nav. dj., 456-457.

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ CEI, *Premessa liturgico-pastorale ai nuovi riti di ordinazione*, Roma 1979, br. V.

⁶² Usp. DUVAL A., *L' Ordre au Concile de Trente*, u *Études sur le sacrement de l' Ordre*, Éd. du Cerf, Paris 1957, 289-291.

⁶³ Usp. DENIS H., *La théologie du presbytérat de Trente a Vatican II*, u *Les prêtres. Formation, ministère et vie*, Éd. du Cerf 1968, 226-232.

Svećeništvo biskupa i prezbitera se razlikuje od općeg svećeništva vjernika ne samo u stupnju nego i u naravi (usp. LG 10). Svećenikom se postaje samo sv. redom kojim se primaju svećeničke ovlasti, a među kojima je posebno naglašeno prinošenje euharistijske žrtve. Svećenički čin vjernika jest prinos vlastitoga života, radost i žalost svakidašnjice, pa i same smrti u jedinstvu s Kristom posredstvom sakramenata.

Oci i teolozi, kad tumače narav svećeničkog karaktera, ne zadovoljavaju se ovlastima, koje netko prima kao svećenik, nego naglašavaju sličnost s Kristom i upriličenje Kristu, svećeniku i pastiru. »Slika Krista svećenika, kaže Martimort, ne bi se mogla pokazati na zadovoljavajući način samim sakramentalnim izražajem. To je cijeli svećenički život koji treba trajno biti svećenički sa svim zahtjevima koje on sobom nosi.«⁶⁴

Svećenik-prezbiter jest službenik Božji i Kristov za Crkvu. On se stavlja na službu zajednice, ali ne samo u njezinim zemaljskim okvirima. On toj zajednici donosi Radosnu vijest koja nije od njega; on je apostol pravoga kulta kršćanske egzistencije. Zato se on ne smije odvojiti od ljudi nego im mora donositi božanski život milosti. Tako cijeli život svećenika, ako želi odgovoriti u potpunosti primljenom daru, jest služenje svojoj braći.⁶⁵

J. Galot će to lijepo naglasiti: »Svećenik je onaj koji živi u svijetu, dijeli egzistenciju drugih ljudi i njima se približuje, koliko je moguće, da im donese ono što je Krist darovao čovječanstvu: prisutnost i ljubav Božju.«⁶⁶

Pavao VI. posebno je naglasio zadaću svećeničkog ministerija kad se 1971. g. obratio ređenima rimskih kolegija: »Kao što je Krist živio za slavu Očevu i na taj način zaslužio spasenje za ljude, svoju braću, tako prva zadaća svećeničkog ministerija stoji u tome da budu deputati, predstavnici Božji u Kristu i da tako spasavaju svijet. Sva druga zanimanja vremenske, socijalne i prolazne naravi iz ovoga se rađaju i tu nalaze svoj smještaj. Jao svećeniku koji želi biti sve, koji se svime bavi..., a pomanjkaje u svojoj specifičnoj misiji koja ga čini svećenikom, a to je slava Božja u prinosu za braću kojima će saopćavati božanski život u živom kontaktu s Kristom.«⁶⁷

⁶⁴ MARTIMORT A. G., Nav. dj., 402.

⁶⁵ MIRALES A., *Consacrazione e potere sacramentale dei presbiteri*, u *Il prete...*, 412.

⁶⁶ GALOT J., *L'essenza del sacerdozio ministeriale*, u *Il prete...*, 342; usp. *ISTI Teologia del sacerdozio*, L. E. F., Firenze 1981.

⁶⁷ PAVAO VI, *Govor mladomisnicima crkvenih rimskih kolegija*, 12. lipnja 1971., u *L'Osservatore Romano*.